

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO'QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIMI – INNOVATSION
RIVOJLANISH YO'LIDA**

**MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY VA
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI**

2024 MAY

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И
ИННОВАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
КОКАНДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATIONS
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN
KOKAND STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIMI – INNOVATION
RIVOJLANISH YO‘LIDA”
mavzusidagi xalqaro ilmiy va ilmiy-amaliy konferensiya
MATERIALLARI

МАТЕРИАЛЫ
международной научной и научно-практической конференции
“ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН – НА ПУТИ
ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ”

MATERIALS
of the international scientific and scientific-practical conference
“HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN – ON
THE PATH OF INNOVATION DEVELOPMENT”

Коканд, май 2024/Kokand, may 2024

5. Клавихо. Руи Гонсалес Самарқандга- Амир Темур саройига сахат кундалиги(1403-1406йй) “ Ўзбекистон”:. Т: 2010,б-264

6. Низомиддин Шомий. Зафарнома / Форс тилидан ўгирувчи – Ю.Ҳакимжонов, таржимани қайта ишлаб нашрга тайрловчи ва маъсул муҳаррир – А.Ўринбоев, изоҳлар ва луғатларни тузувчи – Ҳ.Кароматов (жуғрофий номлар изоҳи – О.Бўриевники), Ҳофизу Абруни «Зафарнома»га зган «Зайл»и(«Илова»)ни форсийдан ўгирувчи ва изоҳларини тузувчи – О.Бўриев -Т.: Ўзбекистон, 1996;

7. Бўриев О. Темурийлар даври зма манбаларида Марказий оси тарихий географияси, Монография, “Mumtoz so‘z”-2017 б-361

O‘ZBEKISTONDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH.

S.R.Otajonova, M.S.Ahmadjonova

Qo‘qon D.P.I. Biologiya kafedrası o‘qituvchilari

Tel:946233500

Annotatsiya Mamlakatning turizm salohiyatini tubdan oshirishga, turizmga iqtisodiyotning strategik sektori maqomini berishga, turizm sohasida yagona davlat siyosati o‘tkazilishiga yo‘naltirilgan turizmni rivojlantirishning yaxlit konsepsiyasi shakllantirilishi va amalga oshirilishini ta‘minlash. Turizm xizmatlarining tashqi va ichki bozorlarida marketing tadqiqotlari olib borishga, tarixiy-madaniy merosni keng targ‘ib qilishga, O‘zbekiston Respublikasining turizm qiyofasini saqlab qolish va rivojlantirishga, milliy turizm mahsulotlari va brendlari xalqaro turizm bozorlariga kirib borishga yo‘naltirilgan faol reklama-axborot siyosatini amalga oshirish;

Kalit so‘zlar: turizm iqtisodiyot, turizm xizmatlarining tashqi va ichki bozor, tarixiy-madaniy merosni, yaxlit konsepsiya.

Аннотация: Обеспечение формирования и реализации целостной концепции развития туризма, направленной на коренное повышение туристического потенциала страны, придание туризму статуса стратегической отрасли экономики, проведение единой государственной политики в сфере туризма, реализация активной рекламной и рекламной деятельности. информационная политика, направленная на широкую пропаганду наследия, сохранение и развитие туристического имиджа Республики Узбекистан, проникновение национальных туристических продуктов и брендов на международные туристические рынки;

Ключевые слова: экономика туризма, внешний и внутренний рынок туристических услуг, историко-культурное наследие, интегрированная концепция.

Annotation: Ensuring the formation and implementation of a holistic concept for tourism development, aimed at radically increasing the country's tourism potential, giving tourism the status of a strategic sector of the economy, pursuing a unified state policy in the field of tourism, and implementing active advertising and promotional activities. information policy aimed at widespread promotion of heritage, preservation and development of the tourist image of the Republic of Uzbekistan, penetration of national tourism products and brands into international tourism markets;

Key words: economics of tourism, external and internal markets for tourism services, historical and cultural heritage, integrated concept.

O‘zbekiston Respublikasida qishloq ho‘jaligi bilan bog‘liq bo‘lgan sohalarni rivojlantirish bozor munosabatlariga o‘tish jarayonida muxim ro‘l o‘ynaydi. Qishloq ho‘jaligi maxsulotlari etishtirish va ularni etkazib berish agrosanoat majmualarining bir ko‘rinishi sifatida iqtisodiyotimizning bir bo‘lagi hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlarda agroturizmning turli xil ko‘rinishlari shakllangan. Ularda agroturizm shakllari ko‘proq ekoturizmlar ko‘rinishida namoyon bo‘ladi. Mahalliy aholining qishloq ho‘jaligi maxsulotlari etishtirishi va etkazib berishi bilan bog‘liq bo‘lgan jarayonlardan turistik maqsadlarda foydalanish, hamda ekologik jihatdan toza bo‘lgan qishloq sharoitida dam olishni tashkil etishni agroturizmning bir ko‘rinishi sifatida e’tirof etish mumkin. (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining «Turistik tashkilotlar faoliyatini takomillashtirish haqida»gi qarori.) [8-avgust 1998 yildagi №346 12bet.]

Agroturizm yetarli darajada shakllanib, rivojlangan davlatlar qatoridagi asosiy o‘rinlarni G‘arbiy Evropadagi Italiya, Fransiya, Germaniya hamda AQSH davlatlari egallaydi. G‘arbiy Evropada agroturizm turizm sanoatining samarali va daromad keltiruvchi bo‘g‘ini sifatida shakllanishiga davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi sabab bo‘lgan.

Masalan, Italiyada agroturizmning o‘ziga xos xususiyati, uni ekoturizm bilan birgalikda olib borilishidadir. Italiyaning Kampanya, Pulya, Trentino-Alto-Adidje, Marke va Kalabriya kabi provinsiyalarida agroturizm bilan ekoturizm birgalikda olib borilmoqda. Oxirgi 15 yil davomida mamlakatda qishloqda dam olishning mavqei yana ko‘tarildi. Agar 1995 yilda Italiya 550 ming agro-ekoturist qabul qilgan bo‘lsa, 2015 yilda esa bu ko‘rsatkich qariyb 2 mln.ga yetdi. Ular ichida chet mamlakatlardan kelganlar soni 10 % dan 18% ga oshdi. XX asrning 90-yillar o‘rtasiga qaraganda bu sohada moliyaviy aylanma 7 marotabaga oshdi, ya’ni 85 milliarddan 615 milliard italiya lirasini tashkil qildi. Bu o‘rinda hukumatning asosiy e’tibori agrar rayonlarga va aholini ish bilan bandligi muammo bo‘lgan janubiy rayonlar – Bazilikate, Pule, Kalabriya, Sitsiliya va Sardiniya kabi provin-siyalarga qaratilgan.

Bugungi kunda Italiyada agro-ekoturistlarni qabul qilish uchun jihozlangan dehqon uylarining soni 9 mingta bo‘lib, ular bir paytning o‘zida 125 ming turistni qabul qila oladi. Provinsiyalar orasida Toskana (34%), Umbriya (14%), Sitsiliya (7%) yetakchilik qilmoqda. (Xalqaro turizm va huquq - Borisov K.G. o‘quv qo‘llanma M; nashriyot “NIMP”), [1999 y 47-62 bet.]

Fransiyada agroturizm oilaviy biznes – qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi bilan turizmning birlashmasidan iborat. Uning infratuzilmasi – uzumchilik, bog‘dorchilik, baliqchilik, yilqichilik fermalaridan iborat. Bularning qoshida barcha zamonaviy qulayliklarga ega bo‘lgan arzon mehmonxonalar mavjud. Erta tongda agroturistlarni haqiqiy qishloq ho‘rozlari uyg‘otadi, stolga yangi uzilgan va yuqori ekologik toza mahsulotlar va ichimliklar tortiladi. Kun davomida agroturistlar chinakam qishloq hayoti bilan tanishadilar, otlarda sayohat qiladilar, uzum terimida qatnashadilar. Bunday oilaviy dam olish shaharliklarda katta ta’surot qoldiradi. Ko‘p sonli chet elliklar, fransuzlarning o‘zlari ham agroturizmni o‘tib kelayotgan avlod uchun mustahkam tarbiya vositasi hisoblaydilar.

Germaniyada agroturizm qishloq xo‘jaligining iqtisodiy ahamiyati pasaygandan so‘ng boshlandi. Bu davrda davlat tomonidan qishloq xo‘jaligining qo‘llab-quvvatlanishiga qaramay bir qancha muammolar yuzaga kelgan edi: ishsizlikning yuqori darajasi (ayollar orasida o‘rtacha 30%gacha); mehnatga layoqatli aholining qishloqdan migratsiyasi; daromadning past darajasi; qishloqning tashqi ko‘rinishidagi o‘zgarishlar. Germaniyada agroturizmning ommaviy rivojlanishi oldingi asrning 70-yillarida boshlangan. Lekin 90-yillarning o‘rtalariga qadar u faqat Germaniyaning g‘arbiy qismidagina rivojlangan. Germaniyaning birlashuvidan keyin esa uning sharqiy qismi ham rivojlana boshladi. Nemislar Evropadagi eng ko‘p sayohatga chiquvchi millat hisoblanadi, ammo ularning 34% i Germaniya bo‘ylab sayohat qiladilar. Turistlarning 13% i qishloq joylarida dam oladilar, ferma, qishloq pansionlariga joylashadilar. Ularning joylashishiga ko‘ra agroturizm Germaniyada quyidagi turlarga bo‘linadi:

- fermada dam olish;
- qishloq uchastkalarida dam olish;
- sharob ishlab chiqariluvchi uchastkalarda dam olish.

Germaniyada agroturizmni rivojlantirishning ko‘pgina yo‘nalishlari mavjud, ularning asosiylari quyidagilardir: o‘z-o‘ziga yordam ko‘rsatish; rivojlanish jarayonidagi barcha ishtirokchilarning o‘zaro sherikligi; hudud, hududlararo va tarmoqlararo hamkorlikni rivojlantirish dasturlarini qo‘llab-quvvatlash. (А.Начаев. “Испанияда халқаро туризмнинг ривожланиши” номзодлик диссертацияси.) [2004.113 bet]

AQSHda ham agroturizm keng qo‘llaniladi. Shahar aholisi hafta oxirida, ya’ni shanba va yakshanba kunlari qishloq joylarida hordiq chiqaradilar. Agroturizm xizmatidan foydalanuvchilar, asosan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining yig‘imi davrida qishloq joylariga boradilar va hosilni o‘z qo‘llari bilan teradilar. Fermerlar agroturistlarni o‘z xo‘jaliklariga taklif etib, meva yoki poliz mahsulotlarini terishga ruxsat beradilar, so‘ngra mahsulot og‘irligiga ko‘ra shu yerning o‘zidayoq hisob-kitob qiladilar. Bu erda turistlar qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini shaharga nisbatan yuqori narxlarda sotib oladilar. Shunga qaramay, agroturizmdan foydalanuvchi turistlarning soni kundan kunga oshib bormoqda. Bunga sabab turistlarning o‘z qo‘llari bilan qishloq xo‘jalik mahsulotlarini yig‘ib olishga bo‘lgan qiziqish va shu erning o‘zida yangi uzilgan mahsulotlarni iste’mol qilishdir.

Agroturizm rivojlanish bosqichida turgan davlatlar qatoriga Chexiya, Gretsiya, Polsha, Bolgariya kabi davlatlar kiradi. Bu davlatlarda agrar soha etakchilik qilib, agroturizmni yanada rivojlantirish uchun foydalanilmagan imkoniyatlar mavjud. (Ташмурадов Т. Халқаро туризм иқтисоди (дарслик), Т-.: ТошДИУ), [2018-й. 206-бет.]

Chexiya mamlakati miqyosida agroturizm rivojlanish bosqichida bo'lib, undan, asosan, chet el turistlari hamda Germaniya, Avstriya davlatlariga chegara-dosh viloyatlarida ommaviy ravishda foydalanib kelmoqda. Sharqiy Chexiyaning Kralovegradetskiy va Pardubitskiy viloyatlarida agroturizm endigina rivojlanmoq-da. Turistlarni bu erga, asosan, Krkonoshskiy yoki Orlitskiy tog'lari jalb etadi. Bu erlarda turizmni rivojlantirish uchun ko'plab foydalanilmagan imkoniyatlar mavjud. Chexiyada agroturizmni rivojlanishida dastlabki investitsiyalarni jalb etish uchun moliyaviy mablag'larning etishmasligi muammo bo'lib turibdi. Moravsko-selezskaya viloyati bundan mustasno bo'lib, turistlarning qishloq joylarga ko'plab jalb etilishi qo'shimcha mablag' bilan ta'minlamoqda. Mahalliy hokimiyatning ta'kidlashicha, agroturizmning rivojlanishi ishsizlikning kamayishiga olib kelmoq-da. Ba'zi viloyatlarda uning rivojlanishiga mavjud urf-odatlar halaqit bermoqda. Masalan, Yugomoravskiy viloyatida bir necha agrofermalar mavjud bo'lib, ular faqat vino tayyorlash soyasida qolib ketgan.

Agroturistlarga yanada qiziqarli bo'lishi uchun fermerlar baliq ovi uyushtiradilar, otda sayohat qilishga taklif etadilar. Birmuncha rivojlangan agrofermalar golf, tennis kortlari va skvoshlarga ega. Ammo ayrim ishbilarmonlar agroturizmga nisbatan talab ortib borayotganiga qaramay, uni asosiy foyda manbai hisoblamaydilar. Analitik firma Mag Consulting ning tadqiqot natijalariga ko'ra, Chexiyada bugungi kunda qishloq joylarida hordiq chiqarayotganlar soni yiliga 30 mingdan ortmoqda, shundan 8 mingi chet el fuqarolaridir.

Polsha Respublikasida agroturizm 10 yildan ortiq davr mobaynida muvof-faqiyatli rivojlanib kelmoqda. Uning turizm yo'nalishi sifatida yuzaga kelishi Polshada qonuniy asoslangan, kommunistlar hukumati davrida ham bir qancha yer maydonlari xususiy mulk sifatida qolgan. Polshada demokratik boshqaruv o'rnatilgandan so'ng, Polsha hukumati mamlakatda turizmning bu turini rivojlanishi uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratdi. Maxsus banklar tashkil etildi, fermerlar va er egalari uchun imtiyozli kredit turlari va ssudalar ishlab chiqildi. Xozirgi kunda Polsha miqyosida 4 ming atrofida agroturistik xo'jaliklar faol ishlamoqda. Barcha xo'jaliklarda turistlar uchun sifatli servis xizmati yo'lga qo'yilgan. Polsha agroturizmidan endilikda nafaqat qo'shni mamlakatlar fuqarolari, balki bu yerda nemislar va amerikaliklar, shvedlar va italiyaliklarni, avstriyaliklar va norvegiyaliklarni, rossiyaliklarni uchratish mumkin. (Александров А.Ю. Международный туризм. Уч.пособие для вузов.- М.: Аспект Пресс), [2014. 143 bet]

Xulosa o'rnida aytish mumkini, yqorida ko'rsatib o'tilgan mamlakatlar tajribalaridan foydalangan holda, O'zbekistondagi obod qishloqlardan va qishloq ho'jaligi maxsulotlari yetishtirishning barcha ko'rinishlaridan agroturistik maqsad-

larda foydalanish va undan iqtisodiy samaradorlikka erishish O'zbekiston sharoitida agroturizmni rivojlantirishning ahamiyatini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. А.Начаев. “Испанияда халқаро туризмнинг ривожланиши” номзодлик диссертацияси. 2004.113 bet.
2. Александров А.Ю. Международный туризм. Уч.пособие для вузов.- М.: Аспект Пресс, 2014.143bet.
3. Ташмурадов Т. Халқаро туризм иқтисоди (дарслик), Т-.: ТошДИУ, 2018-й. 206-бет.

BO‘LAJAK BIOLOGIYA O‘QITUVCHILARIDA SOG‘LOM TURMUSH TARZI KO‘NIKMALARINI TARKIB TO‘PTIRISH MAZMUNI.

Otajonova Sarvigul Ravi'jonovna

Qo‘qon davlat pedagogika instituti

biologiya kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada biologiya o‘qituvchisning valeologik ko‘nikmlarini ahamiyati, qo‘llash funktsiyalari va biologiya o‘qitish metodikasini zamonaviy pedagogik imkoniyatlari yoritib berilgan. O‘qitishning innovatsion faoliyatida biologik bilimlarni oshirish, o‘zaro fikr almashishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: biologiya o‘quv fanlarining o‘qitishning didaktik asoslari, o‘qitish shakllari, kasbiy pedagogik faoliyat, valeologik kompetentlik, pedagogik imkoniyatlari.

Аннотация: В данной статье подчеркивается значение валеологического мастерства учителя биологии, функции применения и современные педагогические возможности методики преподавания биологии. Инновационная деятельность преподавания направлена на повышение биологических знаний и обмен идеями.

Ключевые слова: дидактические основы преподавания биологических предметов, формы обучения, профессиональная педагогическая деятельность, валеологическая компетентность, педагогические возможности.

Annotation: This article emphasizes the importance of valeological skills of a biology teacher, the application functions and modern pedagogical possibilities of biology teaching methods. Innovative teaching activities aim to increase biological knowledge and exchange of ideas.

Key words: didactic foundations of teaching biological subjects, forms of teaching, professional pedagogical activity, valeological competence, pedagogical capabilities.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining aholining sog‘lom turmush tarzini qo‘llab-quvvatlashva jismoniy faolligini oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida 19.11.2020 yil. N 735 qarori qabul qilingan. Ushbu